

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2022. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.31>

УДК 322.2:316(477)

*О. В. Камінецька,
к. е. н., доцент кафедри геодезії та землеустрою,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1576-6477>*
*Т. М. Сіроштан,
к. е. н., доцент, завідувач кафедри геодезії та землеустрою,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6791-7081>*
*Л. Ю. Кочеригін,
к. пед. н., асистент кафедри геодезії та землеустрою,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1896-6036>*

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ РІВНЯ ДОБРОБУТУ

*O. Kaminetska,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Geodesy and Land
Management, Bila Tserkva National Agrarian University*
*T. Siroshstan,
PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Geodesy and Land
Management, Bila Tserkva National Agrarian University*
*L. Kocheryhin,
PhD in Pedagogical Sciences, Assistant of the Department of Geodesy and Land
Management, Bila Tserkva National Agrarian University*

ECOLOGICAL AND ECONOMIC EFFICIENCY OF LAND RESOURCE POTENTIAL MANAGEMENT BASED ON THE WELFARE LEVEL ANALYSIS

На сьогоднішній день земельно-ресурсний потенціал територій в країні використовується вкрай неефективно, його роль істотно недооцінюється. Важливим питанням постає оцінка ефективності управління та використання земельно-ресурсного потенціалу територій. У статті управління земельно-ресурсним потенціалом розглядається, як систематичний, свідомий, цілеспрямований вплив держави та суспільства на земельні ресурси, об'єктивних закономірностей і тенденцій в їх використанні з метою забезпечення соціально-економічного розвитку держави.

Розглянуто земельно-ресурсний потенціал України як просторовий базис розвитку суспільства і фактор економічного зростання. Визначено методологічні основи дослідження управління земельно-ресурсним потенціалом територій. Розкрито сутність оцінки ефективності управління та використання земельно-ресурсного потенціалу територій. Розроблено модель удосконалення управління земельно-ресурсним потенціалом території на основі аналізу рівня добробуту, яка полягає в знаходженні нових фінансових ресурсів, як запоруки підвищення економіко-соціального становища землевласників та землекористувачів в процесі використання земельно-ресурсного потенціалу територій.

The current territorial land potential of the rural areas is used very inefficiently and its role is significantly underestimated. The assessment of land resource potential use and management effectiveness is a rather topical issue. The article refers to land resource potential management as a systematic, grounded and purposeful influence of the state and society on land resources along with objective regularities and tendencies in their use aimed to ensure the socio-economic development of the state.

The land resource potential of Ukraine is considered as a spatial basis for the society development and its economic growth factor. The methodological basis of studying management of land resource potential of the territories is determined. The essence of the assessment of the effectiveness of land potential of the territories use and management is revealed. Modern tendencies and new factors of land resource potential of the Ukrainian territory management development are determined.

A model for improving the management of the land-resource potential of the territory based on the analysis of the level of well-being has been developed, which consists in finding new financial resources as a guarantee of improving the economic and social status of landowners and land users in the process of using the land-resource potential of the territories.

The main goal of optimizing land relations between social entities is the coordination and balance of interests in the landowner-state-business system. Finding parity conditions in this circle of interests is the key to achieving an increase in the level of welfare of the population through the redistribution of land rent between all parties of the social process.

An organizational and methodological mechanism of land resource management based on socio-ecological and economic factors is proposed. The mechanisms for optimizing land relations based on the analysis of the welfare level are presented (antimonopoly regulation of the land market; fiscal regulation of the economic concentration of land use; regulation of transactions on the land market; redistribution of publicly owned land resources). The ecological and economic efficiency of the model application is calculated.

Ключові слова: *еколого-економічний розвиток, земельно-ресурсний потенціал, інвестиційна привабливість території, земельні відносини, добробут, потенціал.*

Keywords: *ecological and economic development, land resource potential, investment attractiveness of the territory, land relations, welfare, potential.*

Постановка проблеми. Поєднання земельних відносин з екологічними, економічними, соціальними проблемами та розвиток на цій основі інвестиційно-інноваційних процесів сприятимуть значно ефективнішому використанню земельно-ресурсного потенціалу України.

Зростання ефективності використання земельних ресурсів у населених пунктах є необхідним фактором територіального розвитку та підвищення рівня

добробуту. Регулювання використання земель сприятиме підвищенню ефективності землекористування і сталого розвитку територій.

В умовах реалізації соціально-орієнтованої стратегії розвитку, коли однією з найважливіших цільових завдань є досягнення в Україні європейських та загальносвітових стандартів життя у всіх сферах, питання про необхідність вдосконалення підходів до оцінки екологічного, економічного, соціального становища населення має особливу актуальність і значущість.

Сьогодні при використанні земельних ресурсів, як загального засобу виробництва, необхідно в обов'язковому порядку знати та враховувати особливі властивості земель, що відображають її еколого-природний і соціально-економічний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням управління земельно-ресурсного потенціалу територій присвячені праці провідних українських та зарубіжних науковців, таких як Д.І. Бабміндра, Д.С. Добряк, О.С. Дорош, А.Г. Мартин, Л. Новаковський, А.М. Третяк та інші. Однак, і досі не вирішеною залишається низка питань, пов'язаних з оцінкою ефективності управління та використання земельно-ресурсного потенціалу територій.

Мета дослідження. Проаналізувати підходи до оцінки ефективності управління використання земельно-ресурсного потенціалу територій та дослідити проблеми, які виникають у сфері управління земельними ресурсами, а також провести аналіз рівня добробуту за різнофакторними ознаками по домогосподарствах України.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день земельно-ресурсний потенціал територій в країні використовується вкрай неефективно, його роль істотно недооцінюється. Особливості землекористування в Україні, будучи унікальними за своїм розміром сільськогосподарських високо родючих земель, в силу повсюдної недорозвиненості інфраструктури, має виснажливий характер. Практично відсутній державний контроль за раціональним використанням та охороною земель[4].

Оцінка потенціалу територій необхідна для управління розміщенням продуктивних сил, розподілом ресурсів і збереженням навколишнього середовища.

В оцінку потенціалу, крім опису кількості і якості наявних ресурсів, включають також споживчу зацікавленість до них і можливий дохід від їх використання [2].

Управління земельно-ресурсним потенціалом територій, з одного боку – діяльність органів державної влади, що здійснюють рішення державних завдань щодо трансформації та регулювання земельних відносин та, з іншого боку – цілеспрямований процес, пов'язаний з підвищенням ефективності використання земель і досягнення сталого розвитку [5].

Соціальна частина є основною і визначальною частиною складовою комплексної оцінки території, при проведенні якої необхідно мати на увазі наявність якихось кордонів і взаємин з іншою сусідніми територіями.

Будь-яка соціальна система повинна базуватися, як мінімум на трьох визначених категоріях, що забезпечують розвиток і повноцінне функціонування. Серед таких категорій можуть виступати: безпосередньо сам соціум, певні часові межі, процес відтворення. Взаємозалежність категорій забезпечує єдність соціальної системи. Відмінною особливістю соціуму завжди є власна організованість, певна для будь-якого виду діяльності, яка завжди прив'язана до конкретного часу і певного простору, отже, сама організація соціуму для цієї діяльності пов'язана з однією територією і її особливостями.

Наявність на різних територіях соціо-еколого-економічних показників передбачає взаємопов'язаність окремих територій.

Соціо-еколого-економічна система - взаємозалежне поєднання елементів природного, виробничого, демографічного і соціального характеру, що функціонують на окремих територіях.

Доцільно в соціо-еколого-економічній системі виділити ряд підсистем: виробнича, соціальна, природна, рекреаційна; взаємодія яких сприяє розвитку цілісних інтеграційних систем, властивості яких не додаються до суми властивостей вищезгаданих підсистем.

За рахунок того, що кордони середовища проживання людини постійно розширюються, збільшується взаємодія суспільства з природою, що неминуче тягне за собою наростання масштабів деградації навколишнього природного

середовища. Для мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище необхідно вивчення кожної підсистеми, як самостійної частини системи, що є предметом дослідження, прогнозування і планування. Але при цьому завжди потрібно мати на увазі, що їх різнобічна життєдіяльність і повна реалізація внутрішніх потенцій можливі лише при інтеграції та діалектичну єдність цих систем. Тому особливо актуальними є комплексні дослідження і комплексне соціально-економічне прогнозування [7].

Екологічне і системоутворюючі в даний час є пріоритетним напрямком вивчення соціо-еколого-економічних систем. Соціо-еколого-економічна система - це частина території, на якій інтенсивність зв'язків між елементами природи і господарства значно перевищує сукупність елементів спрямованих ззовні або зовні системи [7].

Комплексна соціо-еколого-економічна оцінка територій зараз, у зв'язку з ускладненням економічних зв'язків і переходом до ринкових відносин є особливо актуальною проблемою.

Різні оцінки території сприяють виявленню і осмисленню механізму найбільш фундаментальних процесів, що формують територіальні соціально-економічні структури, що визначають засади територіальної організації життя суспільства [6].

Відштовхуючись від назви зробимо висновок, що соціо-еколого-економічні системи – це збалансований механізм, всі протиріччя в якому є взаємовиключними. Більшою мірою на розвиток таких систем впливають екологічні та економічні чинники, конфлікти між якими не є винятком, навіть не дивлячись на те, що ці фактори визначають. Розвиток таких систем пов'язане зі змінами основних показників, які їх характеризують. Однак, динаміка розвитку самої системи не завжди збігається з тенденціями розвитку її основних показників.

На думку більшості вчених, соціо-еколого-економічні системи характеризуються складними зворотними зв'язками, які і забезпечують стійкість і збалансованість системи, але не її стабільність, тому, що говорити про стабільність системи неправомірно з огляду на її незалежного органічного розвитку.

Визначення величини цих взаємозв'язків є досить складним через тимчасову трансформацію системоутворюючих процесів, тому в даній ситуації найбільш доцільним є системний аналіз окремих соціально-економічних і екологічних показників.

Вивчення даних показників має проводитися в розрізі декількох напрямків:

- визначення впливу економічної діяльності на екологію регіону;
- визначення впливу економічної діяльності на соціальну стабільність в суспільстві;
- визначення наслідків природоохоронних заходів на економіку регіону та соціальну стабільність в суспільстві;
- визначення впливу соціальних перетворень на економіку і навколишнє середовище регіону [6].

Чітко сформований методичний підхід до оцінки територій, що є універсальним і практично реалізованим, незалежно від поставлених цілей, на сьогодні вченими не розроблений.

За думкою Л. П. Вершининої, для соціо-еколого-економічної оцінки територій необхідно спиратися (базуватися) на використання прийомів логіки, методів прогнозування та математичного апарату.

Даний підхід дозволить дати оцінку території загальними поняттями і термінологією, а також значно автоматизувати обчислювальні роботи, пов'язані з оцінюванням. Зазначений підхід дає можливість зіставити результати оцінки різних територій, отримавши при цьому новий матеріал для подальших досліджень. Також даний підхід дозволяє порівнювати результати оцінки однієї території, але з різних позицій [7].

В цей час екологічна оцінка територій проводиться поверхово і недостатньо представлена в більшості досліджень, на відміну від оцінки соціально-економічного становища регіону, на якій ґрунтується більшість досліджень.

Для виправлення ситуації, що склалася запропонуємо комплексне екологічне вивчення територій, що включає аналіз природно-ресурсного потенціалу, динаміку

екологічної ситуації, аналіз природоохоронних заходів, аналіз екологічної політики.

Велика кількість методів, принципів і способів проведення комплексної соціо-еколого-економічної оцінки територій, що враховують особливості їх екологічного та економічного стану розроблено зараз.

Оперативно-діагностичний метод, на якому, по ряду класифікаційних ознак проводяться безпосередні обстеження територій, є основним методом.

Ранжування територій за ступенем екологічного благополуччя – другий метод, в якому враховуються параметри антропогенного навантаження на навколишнє середовище і її стан. Даний метод отримав широке практичне застосування, наприклад, для обчислення обсягу викиду забруднюючих речовин в атмосферу, для визначення розміру цих шкідливих речовин на одиницю продукції.

Застосування методів багатовимірної статистичної дослідження дозволяє отримати досить об'єктивні оцінки, використовуючи основні групи рівневих (станом на певну дату) показників, що характеризують соціо-еколого-економічні можливості регіону: блоки економічного, соціального та екологічного розвитку. По кожному блоку визначається загальний індекс розвитку, на основі яких виводиться інтегрований індекс стійкості (збалансованості) розвитку регіону [8].

Розробка механізму комплексної соціо-еколого-економічної оцінки стану територій необхідна для збалансованого розвитку економіки регіонів і досягнення еколого-економічного добробуту. На наш погляд вдосконалення соціо-еколого-економічної оцінки стану територій найбільш доцільно направити на збільшення еколого-економічного добробуту.

У процесі дослідження територій доцільно використання системного підходу, який дозволив більш точно сформулювати поняття регіональної соціо-еколого-економічної системи, як самостійно існуючої системи, що складається з взаємозв'язаних елементів, що взаємодіють з навколишнім природним середовищем і залежать від неї.

Регіональна соціо-еколого-економічна система включає в себе наступні основні підсистеми: економічну, екологічну та соціальну, що охоплюють динаміку

економічного зростання, рівень і якість життя населення, стан навколишнього середовища відповідно (Таб. 1).

Забруднення навколишнього природного середовища, що провокує високу захворюваність населення і, як наслідок, глобальне погіршення стану здоров'я населення – соціальні причини, які поряд з екологічними і економічними протиріччями сформулювали, в перспективі тупиковий, техногенний природоємкий тип екологічного розвитку.

Таблиця 1. Показники, які характеризують соціо-еколого-економічний стан територій

Показники, які характеризують соціо-еколого-економічний стан територій		
Соціальні	Економічні	Екологічні
- чисельність населення; - чисельність працівників; - статевий склад населення; - чисельність економічно активного міського і сільського населення; - число випадків захворювань з встановленим вперше діагнозом, в розрахунку на 100 тис. дорослого населення; - рівень добробуту населення; - рівень освіченості; - число медичних установ; - число культурно дозвіллевих закладів.	- середньомісячна заробітна плата працюючих; - чисельність незайнятих трудовою діяльністю громадян; - обсяг промислового виробництва на душу населення; - чисельність об'єктів соціальної сфери на душу населення; - рівень розвитку туристично-рекреаційного комплексу; - наявність основних фондів; - розмір прибутку; - рівень зайнятості в регіоні; - вартість природоохоронних заходів.	- рівень забруднення атмосферного повітря; - рівень забруднення ґрунту та земельних ресурсів; - рівень забруднення рослинного та тваринного світу; - рівень забруднення твердими побутовими відходами; - рівень забруднення радіаційними відходами; - кількість джерел забруднення; - показник якості природного середовища; - показник впливу на навколишнє природне середовище.

Джерело: розроблено автором на основі [2, 7].

Запропонуємо механізм комплексної соціо-еколого-економічної оцінки територій, який базується на власній системі показників, що дозволяє найбільш повно схарактеризувати соціо-еколого-економічний стан територій, для виявлення її сильних і слабких сторін (Табл.2).

Таблиця 2. Механізм комплексної соціо-еколого-економічної оцінки територій Київської області

Механізм соціо-еколого-економічної оцінки територій в Київської області	Регулювання техногенного впливу підприємств області на стан навколишнього середовищу: - вдосконалення управління природокористуванням в регіоні; - створення фінансово-промислових компаній з метою фінансового забезпечення соціо-еколого-економічної діяльності; - створення інноваційних фондів коштом розробників споживачів науково-технічної продукції, зацікавлених організацій і бюджетних коштів.
	Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки в регіоні: - виділення в складі обласного бюджету цільового бюджетного екологічного фонду; - виділення пільгових кредитів і субсидій з екологічних фондів на впровадження екологічно чистих технологій, перспективних наукових досліджень, розвиток екологічного туризму з метою захисту навколишнього природного середовища.
	Екологізація місцевої податкової системи з метою сприяння інвестиціям природоохоронного призначення: - для підприємств, які виробляють екологічно чисту продукцію необхідне створення податкових і кредитних пільг; - на екологічно чисту продукцію (послуги) необхідне введення заохочувальних цін; - для екологічно шкідливих технологій необхідне введення спеціального оподаткування; - для робіт, виконуваних коштом екологічних фондів необхідно звільнення від ПДВ; - для підприємств, що не відповідають екологічним вимогам необхідно введення додаткового оподаткування; - для підприємств, що займаються утилізацією відходів і випускають екологічно чисту продукцію необхідно зниження податку на прибуток.
	Розвиток сфери екологічного страхування для підвищення інвестиційної привабливості: - страхування відповідальності підприємств на випадок забруднення навколишнього природного середовища; - розробка системи оцінки збитку; - залучення держави як гаранта захисту від великих збитків.
	Впровадження інструменту управління соціо-еколого-економічним розвитком територій Київської області: - організація систематизованої оцінки екологічності виробництва і обладнання; - введення аудиту для розв'язання екологічних проблем з метою поліпшення екологічної безпеки виробництва.

Джерело: розроблено автором на основі [1,8]

На закінчення доцільно зробити висновок, що для ефективної комплексної соціо-еколого-економічної оцінки територій необхідна розробка організаційно-економічного механізму базується на:

- комплексній розробці державних і регіональних програм розвитку територій;
- розробці науково-обґрунтованих підходів і апробованих методик при соціо-еколого-економічній оцінці;
- оптимізації антропогенного впливу на соціо-еколого-економічну систему;
- проведення узгодженої політики в галузі екології та охорони навколишнього природного середовища;
- розробці заходів щодо стимулювання розвитку раціонального природокористування окремих територій.

Важливим етапом удосконалення управління земельно-ресурсним потенціалом територій України є розробка еколого-економічної моделі заходів кінцевою метою яких є підвищення рівня добробуту всіх суб'єктів земельних відносин. Враховуючи всі складові добробуту, було сформовано еколого-економічну модель заходів (Рис. 1.)

У соціально-економічному розвитку суспільства земельних ресурсів, землекористування та земельних відносин завжди належить провідна роль, тому характер і масштаби земельних перетворень слід розглядати як один з вирішальних чинників, які визначають темпи й ефективність розвитку національної економіки, становлення ринкових відносин.

Однак реформування земельних відносин та системи землекористування до теперішнього часу, з одного боку, не дало позитивних (особливо в аграрній сфері) результатів і не вирішило головного завдання – забезпечення раціонального екологічно безпечного та ефективного використання й охорони земельно-ресурсного потенціалу, а з іншого - не створило відповідає інтересам країни та нових умов систему державного управління і регулювання земельних відносин.

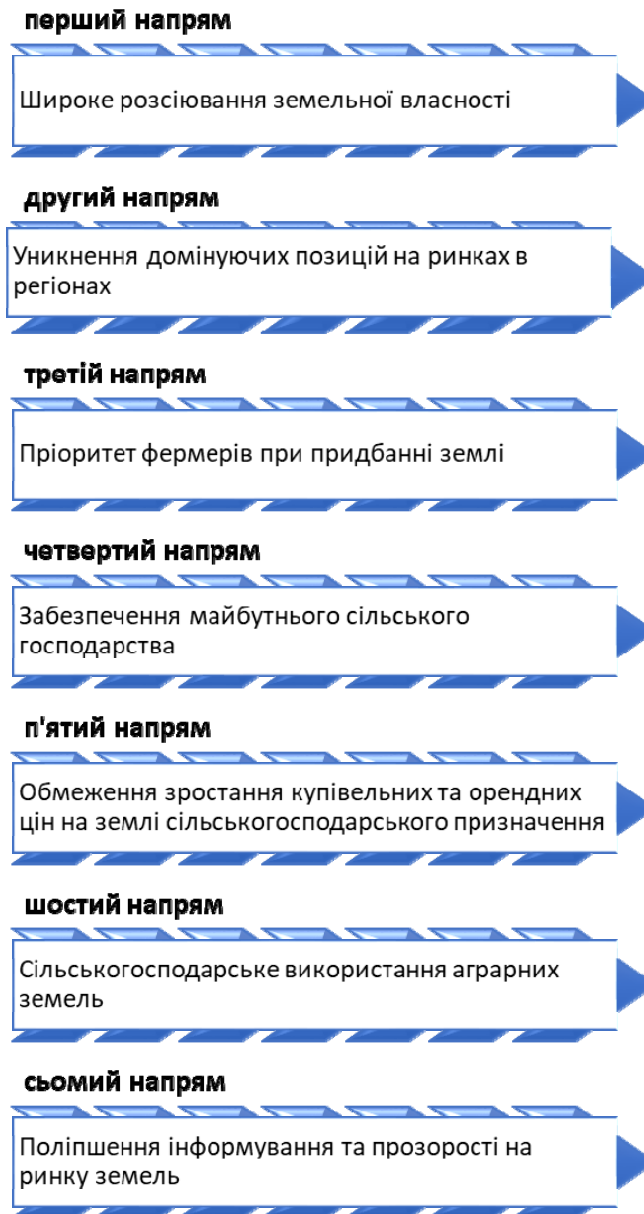

Рис. 1. Модель удосконалення управління земельно-ресурсним потенціалом територій на основі аналізу рівня добробуту

Розроблено автором

Означення проблеми слід вважати вельми актуальними і вимагають вже сьогодні невідкладного вирішення, оскільки наявність особливостей нових земельних відносин та системи землекористування країни вимагає адекватного управління земельно-ресурсним потенціалом.

Управління земельно-ресурсним потенціалом країни охоплює весь спектр суспільних відносин. Разом з тим земельні ресурси як основне національне багатство мають ряд особливостей консервативного характеру, що не залежать від системи суспільних відносин і невластиві іншим засобам виробництва, зокрема [2]:

- земля є продуктом природи та виникла незалежно від діяльності людей;
- земля, на відміну від усіх інших засобів виробництва, в процесі застосування не амортизується і не зменшує свої корисні властивості;
- використання землі пов'язане з постійністю місця розташування та обмеженістю простору, в той час, як інші засоби виробництва в міру розвитку продуктивних сил кількісно збільшуються і якісно видозмінюються.

Земельна політика – це сфера діяльності з управління політичним, соціальним і економічним розвитком країни в просторовому аспекті, а стратегія земельної політики – це довгострокові найбільш принципові установки й плани діяльності держави і його регіональних органів управління, спрямовані на розв'язання головних проблем і завдань територіального розвитку.

Основною метою державної земельної політики України є створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку країни в цілому та її регіонів, підвищення якості життя населення, забезпечення реалізації гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі зростання потенціалу регіонів, підвищення дієвості управлінських рішень, удосконалення роботи та взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Облаштуванням території вважається реалізація системи заходів, спрямованих на забезпечення раціонального й ефективного використання земельно-ресурсного потенціалу (земля, ліс, вода), його охорону, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, збереження і створення сприятливої для населення інфраструктури (населені пункти, дороги, об'єкти зв'язку тощо) і зовнішнього середовища, захист прав власності шляхом здійснення комплексу організаційних, правових та економічних заходів.

Система землекористування являє собою найважливішу складову загальної системи природокористування і господарювання, що виконує особливу цільову функцію – забезпечення раціонального розподілу і ефективного використання землі як просторового базису розміщення продуктивних сил і життєвоважливого

природного ресурсу суспільства. Особливо важлива ця функція в сільському господарстві, де система землекористування є невід'ємною частиною регіональних агроекономічних систем. Вона являє собою просторову структуру, сформовану на принципах її сталого розвитку, стабільності цільового використання земельних ресурсів і створення умов для нормального ведення господарства [3].

Нові форми управління земельними ресурсами повинні в першу чергу стимулювати перехід до інноваційного шляху розвитку землекористування. Екстенсивний шлях розвитку господарювання на землі, характерний для останніх десяти років, коли держава фактично самоусунулася від проведення на практиці активної земельної політики, призвела до різкого падіння ефективності використання землі, особливо в сільському і приміському господарстві.

Політика місцевої влади має бути спрямована на максимізацію використання природних ресурсів. Ефективне управління земельними ресурсами як об'єктами комунальної власності, в тому числі з використанням різних форм платежів дозволить істотно поповнити місцевий бюджет.

Напрямами політики вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку новостворених територій громад повинні містити:

- пряме фінансування розвитку території;
- стимулювання інвестиційної активності;
- створення найбільш сприятливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу;
- розробку і реалізацію стратегічних планів соціально-економічного розвитку, створення на їх території спеціалізованих промислово-інвестиційних зон тощо.

Зараз, перехід на інноваційний шлях розвитку, є необхідною умовою для соціально-економічного розвитку населених пунктів так само як і регіону в цілому і всієї країни.

Відтворення соціально-економічного життя в українському селі з урахуванням інтересів та ініціативи селян можливе через формування самоврядних сільських територіальних громад. Для цього найважливіше створити економічну

базу розвитку громад шляхом створення відповідних інституційно-правових змін, реформування адміністративно-територіального устрою країни, формування прозорої моделі управління соціально-економічним розвитком села, адаптованої до світових стандартів. Усе це дозволить розв'язати наявні проблеми, підвищити рівень життя сільського населення.

З огляду на тривалий вплив соціально-економічної стагнації України на життя сільських територій, в теперішніх умовах глобалізації суттєво посиляться вирішення одного з актуальних соціально-економічних завдань - сталого розвитку сільських територій. Незважаючи на те, що проблема сталого розвитку до недавнього часу пов'язувалася головним чином зі станом навколишнього середовища, не менш важливими її складовими виступають соціальні, політичні, економічні, технічні, культурні аспекти. В цей час більшістю вчених сталий розвиток трактується як розвиток, що породжує економічне зростання, справедливо розподіляє його результати, відновлює довкілля більшою мірою, ніж руйнує її, збільшує можливості людей, а не збіднює їх. У зв'язку з цим основними елементами концепції сталого розвитку стають екологія, економіка і соціальна сфера, в якості мети виступає добробут людей. В Україні перехід до сталого розвитку розглядається як процес, що забезпечує збалансоване вирішення соціально-економічних завдань, проблем збереження сприятливого навколишнього середовища та природно-ресурсного потенціалу з метою задоволення потреб нинішнього і майбутніх поколінь [1,8]. Сталий розвиток сільських територій країни націлене на запобігання сільській міграції, боротьбу з бідністю, розширення зайнятості та підвищення добробуту сільського населення, забезпечення рівності можливостей в поліпшенні якості життя, здоров'я, безпеки, розвитку особистості. Воно передбачає формування саморозвитку в соціально-економічних територіальних системах, здатних протидіяти антропогенному перевантаженню і руйнуванню ландшафту, що забезпечують збереження культурних цінностей, довгострокове використання всіх природних ресурсів для сільського господарства, місцевої промисловості, туризму та інших видів господарської діяльності, що забезпечують досягнення гідних умов життя населення.

Передумови сталого розвитку сільських територій можуть бути створені на основі вирішення наступних завдань:

- забезпечення зайнятості сільського населення та підвищення його доходів;
- розвиток високопродуктивного сільського та лісового господарства;
- розвиток в сільській місцевості підприємств по переробці сільськогосподарської продукції, виробництву товарів з місцевої сировини, традиційного ремесла;
- розвиток виробничої та соціальної інфраструктури села, що сприяє підвищенню продуктивності праці і якості життя (транспортна, інформаційна інфраструктура. Логістичні організації, торгівля, комунальне господарство, сфера охорони здоров'я та освіти. Соціально-побутові, культурно-просвітницькі установи тощо.
- диверсифікація економіки сільських територій на основі розвитку сфери послуг, туризму, готельного господарства і таким чином підвищення економічної активності населення поза сільськогосподарської сфери;
- стимулювання впровадження ресурсозберігаючих, маловідходних технологій, охорони і відновлення природних ресурсів, виробництва екологічно безпечних продуктів;
- підвищення привабливості проживання і створення самобутнього іміджу в сільських поселеннях, розвиток житлового будівництва;
- здійснення ефективної демографічної політики. регулювання міграційних потоків;
- створення ефективної структури управління сільськими територіями на всіх рівнях влади і системи (втішного самоврядування, орієнтованої на розв'язання проблем сільського населення.

Висновки. Підвищення ефективності використання земельних ресурсів є необхідним фактором регіонального розвитку. Вплив на розвиток муніципальних утворень за допомогою регулювання використання земель сприятиме підвищенню ефективності управління та використання земельно-ресурсного потенціалу

територій, сталому розвитку регіону й підвищення рівня добробуту населення. Основна мета управління досягається в сучасних умовах на основі раціонального використання та охорони земель, ефективного розвитку підприємницької діяльності, збереження і відновлення властивостей земельних ресурсів. Зростання ефективності використання земельних ресурсів у населених пунктах є необхідним фактором територіального розвитку та підвищення рівня добробуту. Регулювання використання земель сприятиме підвищенню ефективності землекористування і сталого розвитку територій.

Література

1. Бабміндра Д.І., Третяк А.М. Земельні ресурси України та їх використання. Київ: ЦЗРУ, 2003. 143 с.
2. Дорош Й.М. Теоретико методологічні основи розвитку земельних відносин в Україні. Київ: ВІПОЛ, 2011. 286 с.
3. Другак В.М. Теоретичні та методичні основи економіки землекористування. Київ: ЦЗРУ, 2004. 150 с.
4. Камінецька О. В. Оцінка ефективності управління та використання земельно-ресурсного потенціалу територій. Агросвіт. 2017. № 13. С. 39-42.
5. Камінецька О. В. Земельно-ресурсний потенціал як просторовий базис розвитку суспільства і фактор економічного зростання. Збалансоване природокористування. 2017. № 2. С. 22-26.
6. Мартин А.Г. Управління земельними ресурсами: пріоритетні завдання на сучасному етапі реформ. Землевпорядний вісник. № 2. 2008. С. 30-36.
7. Руденко В.П., Осипчук С.О. Земельно-ресурсний потенціал. Екологічна енциклопедія. Київ: Центр екологічної освіти та інформації, 2007. 85с.
8. Шкуратов О.І. Роль природно-ресурсного капіталу в процесі екологізації аграрного виробництва. Інноваційна економіка. 2012. № 11. С. 127-129.

References

1. Babmindra, D.I. and Tretiak, A.M. (2003), *Zemel'ni resursy Ukrainy ta ikh vykorystannia* [Land resources of Ukraine and their using], TSZRU, Kyiv, Ukraine.
2. Dorosh, J.M. (2011), *Teoretyko metodolohichni osnovy rozvytku zemel'nykh vidnosyn v Ukraini* [Theoretical and methodological foundations of the development of land relations in Ukraine], VIPOL, Kyiv, Ukraine.
3. Druhak, V.M. (2004), *Teoretychni ta metodychni osnovy ekonomiky zemlekorystuvannia* [Theoretical and methodological foundations of land use economics], TSZRU, Kyiv, Ukraine.
4. Kaminets'ka, O.V. (2017), "Evaluation of the effectiveness of management and use of the land resource potential of the territories", *Ahrosvit*, vol. 13, pp. 39-42.
5. Kaminets'ka, O.V. (2017), "Land-resource potential as a spatial basis for the development of society and a factor of economic growth", *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, vol. 17, pp. 22-26.
6. Martyn, A.H. (2008), "Management of land resources: priority tasks at the current stage of reforms", *Zemlevporiadnyj visnyk*, vol. 2, pp. 30-36.
7. Rudenko, V.P. and Osypchuk, S.O. (2007), *Zemel'no-resursnyj potentsial. Ekolohichna entsyklopediia* [Land resource potential. Ecological encyclopedia], Tsentr ekolohichnoi osvity ta informatsii, Kyiv, Ukraine.
8. Shkuratov, O.I. (2012), "The role of natural resource capital in the process of greening agricultural production", *Innovatsijna ekonomika*, vol. 11, pp. 127-129.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2022 р.